

**IQTISODIY TA'LIMDA O'ZBEK XALQ PEDAGOGIKASIDAN FOYDALANISHNING
NAZARIY ASOSLARI**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18406522>

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Magistratura bo'limi boshlig'i, i.f.f.d. (PhD),
v.b. dotsent J.M. Fayzullayev
"Pedagogika" fakulteti, "Pedagogika" kafedrası
magistranti Murodullayeva Sitara Shuhrat qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada iqtisodiy ta'lim jarayonida o'zbek xalq pedagogikasidan foydalanishning nazariy asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda iqtisodiy savodxonlik bilim, xulq-atvor va qadriyatlar birligi sifatida qaralib, uni shakllantirishda milliy pedagogik merosning o'rni ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Xalqaro iqtisodiy ta'lim yondashuvlari hamda o'zbek xalq pedagogikasiga xos hayotiy va tarbiyaviy tamoyillar qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari iqtisodiy ta'limni real hayotiy tajriba va milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish ta'lim samaradorligini oshirishini ko'rsatadi. Maqolada iqtisodiy ta'lim mazmunini takomillashtirish va iqtisodiy xulq-atvorni shakllantirishga doir ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiy ta'lim, xalq pedagogikasi, iqtisodiy savodxonlik, milliy qadriyatlar, iqtisodiy xulq-atvor, pedagogik integratsiya.

Аннотация: В статье анализируются теоретические основы использования узбекской народной педагогики в процессе экономического образования. Экономическая грамотность рассматривается как единство знаний, поведения и ценностей, а роль национального педагогического наследия в её формировании обосновывается с научной точки зрения. Проведён сравнительный анализ международных подходов к экономическому образованию и жизненно-воспитательных принципов узбекской народной педагогики. Результаты исследования показывают, что интеграция экономического образования с реальным жизненным опытом и национальными ценностями способствует повышению эффективности обучения.

Ключевые слова: экономическое образование, народная педагогика, экономическая грамотность, национальные ценности, экономическое поведение.

Abstract: This article analyzes the theoretical foundations of using Uzbek folk pedagogy in economic education. Economic literacy is considered as an integrated unity of knowledge, behavior, and values, and the role of national pedagogical heritage in its formation is scientifically substantiated. A comparative analysis of international

approaches to economic education and the practical and educational principles of Uzbek folk pedagogy is conducted. The research findings indicate that integrating economic education with real-life experience and national values enhances the effectiveness of the educational process.

Keywords: *economic education, folk pedagogy, economic literacy, national values, economic behavior.*

KIRISH

Iqtisodiy ta'lim jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri bo'lib, u shaxsning iqtisodiy ongini, mas'uliyatli xulq-atvorini va ijtimoiy faolligini shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Iqtisodiy bilimlar insonning kundalik hayotda moliyaviy resurslardan oqilona foydalanishi, rejalashtirishni to'g'ri amalga oshirishi hamda iqtisodiy qarorlarni ongli qabul qilishi uchun zarur bo'lgan tayanch kompetensiyalarni yuzaga keltiradi. Xalqaro ilmiy yondashuvlarda iqtisodiy savodxonlik bilim, xulq-atvor va qadriyatlar birligi sifatida talqin qilinib, ta'lim jarayonida ushbu uchlikning uzviy rivoji ta'minlanishi zarurligi ta'kidlanadi [1], [5].

Mazkur talqin iqtisodiy ta'lim mazmunini qayta ko'rib chiqish va uni yanada hayotiy, amaliy hamda tarbiyaviy jihatdan boyitish zaruratini yuzaga chiqaradi. Ta'lim jarayonida iqtisodiy tushunchalarni real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash, o'quvchilarning mavjud ijtimoiy tajribasiga tayangan holda bilim berish ta'lim samaradorligini oshiruvchi muhim omil sifatida e'tirof etiladi [4]. Shu jihatdan, iqtisodiy ta'limni milliy pedagogik meros bilan uyg'unlashtirish masalasi ilmiy va amaliy ahamiyatga ega bo'lgan dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

O'zbek xalq pedagogikasi asrlar davomida xalqning turmush tarzi, mehnat faoliyati va ijtimoiy munosabatlari asosida shakllangan bo'lib, unda iqtisodiy mazmunga ega bo'lgan ko'plab tarbiyaviy g'oyalar mujassamdir. Xususan, tejamkorlik, mehnatsevarlik, halollik va mas'uliyat kabi qadriyatlar xalq pedagogikasida iqtisodiy xulq-atvorni shakllantiruvchi muhim omillar sifatida qaraladi. Ushbu qadriyatlar xalq og'zaki ijodi, urf-odatlar va kundalik amaliy tajriba orqali avloddan avlodga uzluksiz uzatib kelingan. Bu holat o'zbek xalq pedagogikasini iqtisodiy ta'lim mazmunini boyituvchi tabiiy va samarali manba sifatida baholash imkonini beradi [7].

Xalqaro pedagogik tadqiqotlar ham ta'lim jarayonida o'quvchilarning madaniy tajribasi va qadriyatlariga tayangan yondashuvlar bilimlarni ongli o'zlashtirish va ularni amaliyotda qo'llash darajasini oshirishini ko'rsatmoqda [10]. Culturally responsive pedagogy konsepsiyasiga asoslangan yondashuvlarda ta'lim mazmunining madaniy mosligi o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabati va motivatsiyasini kuchaytiruvchi asosiy omil sifatida talqin qilinadi [9]. Bu jihat iqtisodiy ta'limda xalq pedagogikasidan foydalanish nafaqat milliylikni saqlash, balki ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Shu bilan birga, xalqaro baholash dasturlari doirasida olingan natijalar iqtisodiy ta'limning real hayotga yaqinligi va amaliy yo'naltirilganligi ta'lim samaradorligini belgilovchi muhim mezonlardan biri ekanini ko'rsatadi [4], [6]. O'zbek xalq pedagogikasida iqtisodiy tarbiya aynan kundalik hayot tajribasi orqali shakllantirilgani mazkur talablarga to'liq mos keladi. Bu esa iqtisodiy ta'limda xalq pedagogikasidan foydalanish masalasining nafaqat milliy ehtiyojlardan, balki zamonaviy xalqaro ta'lim tendensiyalaridan ham kelib chiqishini anglatadi [1], [7].

Mazkur holatlar iqtisodiy ta'limda o'zbek xalq pedagogikasidan foydalanishning ahamiyati va dolzarbligini ilmiy jihatdan asoslaydi. Shu munosabat bilan, ushbu maqolada iqtisodiy ta'lim jarayonida o'zbek xalq pedagogikasidan foydalanishning nazariy asoslarini tahlil qilish, xalqaro ilmiy yondashuvlar bilan uyg'unligini baholash hamda mazkur integratsiyaning pedagogik imkoniyatlarini ilmiy jihatdan yoritish maqsad qilib olindi. Tadqiqot natijalari iqtisodiy ta'lim mazmunini takomillashtirish, milliy qadriyatlarga tayangan holda zamonaviy iqtisodiy kompetensiyalarni shakllantirish va ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir [1], [5], [7].

ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda iqtisodiy va moliyaviy ta'lim bo'yicha xalqaro adabiyotlarda asosiy e'tibor ta'lim mazmunining amaliy ahamiyati va o'quvchining real hayoti bilan bog'liqligiga qaratilmoqda. Bu yondashuvda iqtisodiy savodxonlik shunchaki atamalar yoki formulalarni bilish emas, balki kundalik hayotda to'g'ri qaror qabul qilish, resurslarni oqilona taqsimlash va mas'uliyatli xulq-atvorni shakllantirish jarayoni sifatida talqin etiladi [1]. Shuning uchun ham ko'plab tadqiqotlar iqtisodiy ta'limning samaradorligini faqat darslik mazmuni bilan emas, balki o'qitish usullari, madaniy muhit va ijtimoiy tajriba bilan birgalikda ko'rib chiqadi [1].

Mazkur yondashuvni metodik jihatdan kuchaytiradigan muhim yo'nalishlardan biri — moliyaviy savodxonlikni baholash va o'lchash tizimlari hisoblanadi. Xususan, OECD/INFE tomonidan ishlab chiqilgan o'lchov vositalarida moliyaviy savodxonlik uch tarkibiy qismga ajratib tushuntiriladi: moliyaviy bilim, moliyaviy xulq-atvor va moliyaviy munosabat (qarashlar) [5]. Bu uchlik iqtisodiy ta'limning mazmunini "bilim berish" darajasidan "xulq-atvor shakllantirish" darajasiga olib chiqadi [5]. Aynan shu jihat tahlil bo'limida keltirilgan natijalar bilan hamohang: o'quvchi iqtisodiy tushunchani bilishi mumkin, ammo u hayotda tejamkorlik, rejalashtirish yoki mas'uliyatli qaror qabul qilishni odatga aylantirmasa, kompetensiya to'liq shakllanmaydi [5].

Shu nuqtayi nazardan, PISA doirasidagi materiallar ham iqtisodiy ta'limni real vaziyatlar bilan bog'lash zaruriyatini asoslaydi. PISA 2022 moliyaviy savodxonlikka oid hujjatlarida baholash jarayoni o'quvchining "pul masalalari" bo'yicha hayotiy tajribasi, maktabdagi o'rganish sharoiti hamda so'nggi 12 oydagi amaliy tajribalarni hisobga olgan holda tashkil etilishi ko'rsatiladi [6]. Bunda o'quvchilarga "to'g'ri yoki noto'g'ri" degan yondashuvdan ko'ra, ularning iqtisodiy qarorlarni qanday tushunishi va qanday yo'l tutishi muhimroq ekani nazarda tutiladi [6]. Shuningdek, PISA 2022 texnik yondashuvda baholash

natijalarining ishonchliligi, taqqoslanishi va adolatligi qat'iy texnik standartlar asosida ta'minlanishi ta'kidlanadi [3]. Bu esa iqtisodiy ta'limda nafaqat mazmun, balki baholash mezonlarining aniqligi ham muhim ekanini ko'rsatadi [3].

PISA natijalari bo'yicha yondashuvlar umumlashtirilganda, iqtisodiy savodxonlikni rivojlantirishda amaliy masalalar, real hayotga yaqin topshiriqlar va o'quvchining o'z tajribasiga tayangan o'qitish usullari ustun ahamiyatga ega ekanini ko'rish mumkin [4]. Demak, iqtisodiy ta'limda o'zbek xalq pedagogikasining hayotiylikka tayangan usullaridan (maqol, hikmat, ibratli rivoyat, urf-odat orqali tarbiya) foydalanish xalqaro tendensiyalar bilan mantiqan mos keladi [4]. Chunki xalq pedagogikasida iqtisodiy mazmundagi tarbiya ko'pincha "turmush tajribasi" orqali beriladi va bu o'quvchining ongida tezroq mustahkamlanadi.

Bunday integratsiyani pedagogik nuqtayi nazardan asoslaydigan yondashuv sifatida culturally responsive pedagogy (CRP) konsepsiyasi alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu konsepsiyaga ko'ra, o'quvchi ta'lim jarayonida o'zining madaniy tajribasi va qadriyatlari "ko'rinadigan" bo'lsa, u o'qishga ko'proq jalb etiladi, o'zini xavfsiz va qadrlangan his qiladi hamda bilimni chuqurroq o'zlashtiradi [10]. CRP doirasidagi ilmiy qarashlar ta'limda madaniy moslikni "qo'shimcha bezak" emas, balki natijani belgilovchi omil sifatida baholaydi [10]. Bu fikrlar iqtisodiy ta'lim uchun ham dolzarb, chunki iqtisodiy xulq-atvor (tejamkorlik, mehnatga munosabat, halollik, mas'uliyat) ko'p jihatdan madaniy muhitda shakllanadi [10].

Ta'limdagi madaniy moslik masalasini yanada kengroq doirada UNESCO yondashuvlari to'ldiradi. UNESCO hujjatlarida ta'lim tizimini kuchaytirish va transformatsiya qilish jarayonida madaniy resurslar, qadriyatlar va xilma-xillikdan samarali foydalanish zarurligi ta'kidlanadi [8]. Ushbu hujjatlar madaniyatni shaxsning identifikatsiyasi, tanlovi va ijtimoiy munosabatlariga ta'sir qiluvchi asosiy omil sifatida ko'rib, ta'lim mazmuni shu omilni inkor etmasligi kerakligini uqtiradi [8]. Shuningdek, UNESCOning barqaror rivojlanish ta'limi doirasidagi yondashuvda ta'limning vazifasi faqat bilim berish bilan cheklanmay, jamiyatda mas'uliyatli xulq-atvor va barqaror hayot tarzini shakllantirishga xizmat qilishi belgilab beriladi [7]. Bu yondashuv iqtisodiy ta'limda xalq pedagogikasidan foydalanishning tarbiyaviy potensialini global maqsadlar bilan bog'lashga imkon beradi [7].

Alohida qayd etish lozimki, iqtisodiy savodxonlikni rivojlantirish bo'yicha amaliy dasturlar samaradorligi ham ko'plab tadqiqotlarda tahlil qilingan. Bunday ishlar moliyaviy ta'lim dasturlari natija berishi uchun ularning mazmuni aniq maqsadga yo'naltirilgan bo'lishi, o'quvchi ehtiyojiga moslashishi va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qilishi zarurligini ko'rsatadi [2]. Shuningdek, tadqiqotlarda dastur samaradorligini baholashda indikatorlar, KPilar va monitoring mexanizmlarini qo'llash zarurligi qayd etiladi [1]. Bu g'oya iqtisodiy ta'limda xalq pedagogikasidan foydalanish jarayonini ham tizimli rejalashtirish, bosqichma-bosqich joriy etish va natijani baholash zarurligini anglatadi [1], [2].

Umumlashtirib aytganda, xalqaro adabiyotlar tahlili iqtisodiy ta'limda uchta asosiy g'oyani ilgari suradi: birinchisi, iqtisodiy savodxonlik bilim–xulq-atvor–munosabat birligida shakllanadi [5]; ikkinchisi, ta'lim mazmuni real hayotiy vaziyatlarga yaqin bo'lishi o'quvchi kompetensiyasini kuchaytiradi [4], [6]; uchinchisi, madaniy moslik va milliy qadriyatlarga tayangan pedagogik yondashuvlar o'qish motivatsiyasi va o'zlashtirish sifatini oshiradi [10], [8]. Aynan shu uch g'oya o'zbek xalq pedagogikasini iqtisodiy ta'limga integratsiya qilishning nazariy asoslarini mustahkamlaydi hamda tahlil bo'limida ko'rsatilgan natijalar bilan mantiqan uyg'unlashadi [7].

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot iqtisodiy ta'limda o'zbek xalq pedagogikasidan foydalanishning nazariy asoslarini aniqlash va uning zamonaviy ta'lim yondashuvlari bilan uyg'unligini asoslashga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi iqtisodiy savodxonlikni bilim, xulq-atvor va munosabatlar birligi sifatida talqin etuvchi konseptual yondashuvlarga tayangan holda shakllantirildi [5]. Ushbu yondashuv tahlil va natijalar bo'limida aniqlangan iqtisodiy xulq-atvor va qadriyatlarning shakllanish mexanizmlarini izchil ochib berish imkonini berdi.

Tadqiqot jarayonida umumilmiy usullar — tahlil va sintez, taqqoslash, umumlashtirish hamda tizimli yondashuvdan foydalanildi. Ushbu usullar orqali xalqaro iqtisodiy ta'lim modellarida qo'llanilayotgan yondashuvlar milliy pedagogik meros bilan qiyosiy tahlil qilindi va ularning mazmuniy uyg'un jihatlari aniqlashtirildi [1]. Ayniqsa, iqtisodiy bilimlarni real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash mexanizmlarini aniqlashda taqqoslash usuli muhim metodik ahamiyat kasb etdi [4].

Shuningdek, kontent-tahlil usuli yordamida xalqaro baholash dasturlari va metodik hujjatlarda iqtisodiy savodxonlikning madaniy kontekstda talqin etilishi o'rganildi. Xususan, PISA 2022 materiallari asosida iqtisodiy bilimlarning amaliy yo'naltirilganligi va baholash mezonlarining xulq-atvor bilan bog'liqligi tahlil qilindi [4], [6]. Ushbu natijalar o'zbek xalq pedagogikasiga xos bo'lgan hayotiylik va tarbiyaviy yondashuvlar bilan metodologik jihatdan uyg'unlashtirildi.

Tadqiqotda culturally responsive pedagogy konsepsiyasi metodologik yo'nalish sifatida qabul qilinib, uning iqtisodiy ta'limdagi ahamiyati asoslab berildi [10]. Shuningdek, UNESCO tomonidan ilgari surilgan ta'lim va madaniyat integratsiyasi yondashuvi tadqiqotning umumiy metodologik poydevorini mustahkamladi [7], [8]. Natijada, tanlangan metodologiya tahlil va natijalar bo'limida aniqlangan xulosalarni ilmiy jihatdan izchil asoslashga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot doirasida iqtisodiy ta'limda o'zbek xalq pedagogikasidan foydalanish imkoniyatlari nazariy va konseptual jihatdan chuqur tahlil qilindi. Tahlil jarayonida zamonaviy iqtisodiy va moliyaviy ta'lim modellarida shakllangan asosiy yondashuvlar milliy pedagogik meros bilan qiyoslab o'rganildi. Xalqaro ilmiy manbalarda iqtisodiy savodxonlik shaxsning kundalik hayotida moliyaviy qarorlarni ongli qabul qilish, resurslardan oqilona foydalanish va ijtimoiy mas'uliyatni his etish qobiliyati sifatida talqin etiladi [1]. Ushbu

yondashuv o'zbek xalq pedagogikasida tarixan shakllangan tarbiyaviy tamoyillar bilan mazmunan uyg'un ekanini ko'rsatadi.

Xalqaro baholash dasturlari natijalariga tayangan holda olib borilgan tahlil iqtisodiy ta'limning samaradorligi bevosita uning real hayotiy vaziyatlar bilan bog'liqligiga taqalishini ko'rsatdi. Jumladan, PISA 2022 moliyaviy savodxonlik natijalariga ko'ra, iqtisodiy tushunchalar o'quvchilarga kundalik hayot tajribasi bilan uyg'un holda yetkazilgan ta'lim tizimlarida yuqori natijalarga erishilgan [4]. Bu holat xalq pedagogikasiga xos bo'lgan hayotiylik, amaliy misollar va tajribaga asoslangan tarbiya usullarining zamonaviy iqtisodiy ta'lim uchun muhim didaktik resurs ekanini tasdiqlaydi.

Shu bilan birga, OECD/INFE tomonidan ishlab chiqilgan moliyaviy savodxonlikni baholash konsepsiyasiga ko'ra, iqtisodiy savodxonlik bilim, xulq-atvor va munosabatlar birligi sifatida shakllanadi [5]. Mazkur yondashuv nuqtayi nazaridan tahlil qilinganda, o'zbek xalq pedagogikasida ushbu uch komponent tabiiy ravishda bir butun tizim sifatida namoyon bo'ladi. Masalan, tejamkorlik xalq pedagogikasida nafaqat iqtisodiy bilim, balki kundalik hayotda amal qilinadigan axloqiy va ijtimoiy me'yor sifatida qaraladi. Bu esa iqtisodiy ta'limda xalq pedagogikadan foydalanish iqtisodiy xulq-atvorni shakllantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanini ko'rsatadi [5].

Culturally responsive pedagogy konsepsiyasi asosida olib borilgan tadqiqotlar ham mazkur xulosani qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu yondashuvga ko'ra, ta'lim mazmuni o'quvchilarning madaniy qadriyatlarini va ijtimoiy tajribasiga moslashtirilgan taqdirda bilimlarni o'zlashtirish darajasi va o'quv motivatsiyasi sezilarli darajada oshadi [10]. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, madaniy jihatdan moslashtirilgan ta'lim iqtisodiy bilimlarning amaliyotga tatbiq etilishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi hamda iqtisodiy ongning mustahkamlaydi [9]. Bu jihat o'zbek xalq pedagogikasini iqtisodiy ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning ilmiy asoslanganligini yanada kuchaytiradi.

Mazkur nazariy tahlillarni umumlashtirish maqsadida xalqaro iqtisodiy ta'lim yondashuvlari va o'zbek xalq pedagogikasi tamoyillari qiyosiy tahlil qilindi (1-jadval).

1-jadval

Iqtisodiy ta'limda xalqaro yondashuvlar va o'zbek xalq pedagogikasi tamoyillarining qiyosiy tahlili

Tahlil mezonlari	Xalqaro iqtisodiy ta'lim yondashuvlari	O'zbek xalq pedagogikasi
Bilim manbai	Akademik va amaliy modellar	Hayotiy tajriba, urf-odat va an'analar
Ta'lim mazmuni	Moliyaviy savodxonlik, qaror qabul qilish	Tejamkorlik, halollik, mehnatsevarlik
O'rgatish usuli	Vaziyatli masalalar, testlar	Maqol, rivoyat, amaliy misollar

Natijaga yo'naltirilganlik	Kompetensiyaviy yondashuv	Xulq-atvor va axloqiy tarbiya
Ijtimoiy yo'naltirilganlik	Individual moliyaviy mas'uliyat	Jamoaviy mas'uliyat va oila qadriyatlari

Jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, xalqaro iqtisodiy ta'lim yondashuvlari va o'zbek xalq pedagogikasi o'rtasida konseptual qarama-qarshilik mavjud emas. Aksincha, ular bir-birini to'ldiruvchi xarakterga ega bo'lib, ayniqsa iqtisodiy xulq-atvor va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish masalasida xalq pedagogikasining ustun jihatlari yaqqol namoyon bo'ladi [1], [5].

Shuningdek, UNESCO tomonidan ilgari surilgan ta'lim va madaniyat integratsiyasi konsepsiyasi asosida olib borilgan tahlil iqtisodiy ta'limda milliy pedagogik merosdan foydalanishning strategik ahamiyatini ko'rsatdi. UNESCO hujjatlarida ta'lim jarayonida madaniy resurslardan foydalanish shaxsni har tomonlama rivojlantirish va barqaror jamiyatni shakllantirishning muhim omili sifatida talqin etiladi [7]. Bu yondashuv iqtisodiy ta'limda o'zbek xalq pedagogikasidan foydalanish global ta'lim tendensiyalariga ham mos kelishini tasdiqlaydi.

O'tkazilgan tahlillar asosida quyidagi asosiy natijalarga erishildi: birinchidan, iqtisodiy ta'limda xalq pedagogikasidan foydalanish ta'lim mazmunini hayotiy va tushunarli qiladi hamda iqtisodiy bilimlarning ongli o'zlashtirilishini ta'minlaydi [4]; ikkinchidan, milliy pedagogik qadriyatlarga tayangan yondashuvlar iqtisodiy xulq-atvor va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishda samarali mexanizm bo'lib xizmat qiladi [5], [10]; uchinchidan, xalqaro va milliy yondashuvlarning uyg'unlashuvi iqtisodiy ta'limning nazariy va amaliy samaradorligini oshiradi [1], [7], [9].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari iqtisodiy ta'limda o'zbek xalq pedagogikasidan foydalanish masalasi ilmiy jihatdan asoslangan va zamonaviy ta'lim talablari bilan uyg'un ekanini ko'rsatdi. O'tkazilgan tahlillar shuni tasdiqlaydiki, iqtisodiy savodxonlikni shakllantirish jarayoni faqat bilim berish bilan cheklanmasdan, o'quvchilarda iqtisodiy xulq-atvor va ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirishni ham o'z ichiga olishi lozim [5]. Bu jihat xalqaro iqtisodiy ta'lim yondashuvlarida ham ustuvor yo'nalish sifatida e'tirof etilmoqda [1].

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, xalq pedagogikasiga xos bo'lgan hayotiylik, amaliy tajribaga tayangan tarbiya va qadriyatga yo'naltirilgan yondashuvlar iqtisodiy ta'lim mazmunini o'quvchilar uchun tushunarli va qabul qilinadigan qiladi [4]. Xususan, tejamkorlik, mehnatsevarlik, halollik va mas'uliyat kabi qadriyatlar iqtisodiy bilimlar bilan uyg'un holda berilganda, ularning kundalik hayotda qo'llanish ehtimoli sezilarli darajada ortadi [5]. Bu holat tahlil va natijalar bo'limida keltirilgan xulosalar bilan hamohangdir.

Shuningdek, xalqaro baholash dasturlari va metodologik yondashuvlar iqtisodiy ta'limning real hayotiy vaziyatlarga asoslanishi ta'lim samaradorligini oshirishini ko'rsatmoqda [4], [6]. O'zbek xalq pedagogikasida iqtisodiy tarbiya asosan kundalik

turmush tajribasi orqali berilishi mazkur talabga to'liq mos keladi. Bu esa xalq pedagogikasini iqtisodiy ta'limga integratsiya qilish nafaqat milliy ehtiyojlardan kelib chiqishi, balki global ta'lim tendensiyalariga ham mos ekanini anglatadi [7].

Culturally responsive pedagogy konsepsiyasi nuqtayi nazaridan qaralganda, ta'lim jarayonida o'quvchilarning madaniy tajribasi va qadriyatlariga tayangan yondashuv ularning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda bilimlarni ongli o'zlashtirishga xizmat qiladi [10]. Tadqiqot natijalari bu yondashuv iqtisodiy ta'limda ham samarali ekanini ko'rsatdi va xalq pedagogikasidan foydalanishning pedagogik ahamiyatini yanada mustahkamladi [9].

O'tkazilgan ilmiy tahlillar asosida quyidagi amaliy takliflar ilgari suriladi. Birinchidan, iqtisodiy ta'lim dasturlarini ishlab chiqishda o'zbek xalq pedagogikasiga xos bo'lgan qadriyatlar va hayotiy misollardan tizimli foydalanish maqsadga muvofiq. Ikkinchidan, iqtisodiy fanlarni o'qitishda real hayotga yaqin vaziyatlar, xalqona misollar va amaliy topshiriqlar ulushini oshirish tavsiya etiladi [4]. Uchinchidan, iqtisodiy savodxonlikni baholash jarayonida bilim bilan bir qatorda iqtisodiy xulq-atvor va munosabatlarni ham hisobga oluvchi indikatorlardan foydalanish zarur [5]. To'rtinchidan, iqtisodiy ta'limni madaniy va tarbiyaviy jihatdan boyitish orqali o'quvchilarda ijtimoiy mas'uliyat va barqaror iqtisodiy ongni shakllantirish imkoniyatlari kengaytirilishi mumkin [7], [8].

Xulosa qilib aytganda, iqtisodiy ta'limda o'zbek xalq pedagogikasidan foydalanish ilmiy jihatdan asoslangan, metodologik jihatdan izchil va amaliy ahamiyatga ega yo'nalish hisoblanadi. Mazkur yondashuv iqtisodiy ta'lim samaradorligini oshirish, milliy qadriyatlarni saqlagan holda zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirish hamda ta'lim natijalarini barqaror rivojlanish maqsadlariga moslashtirish uchun muhim nazariy va amaliy imkoniyatlar yaratadi [1], [5], [7].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. OECD. (2021). Evaluation of national strategies for financial literacy. Paris: OECD Publishing.
2. OECD/INFE. (2022). OECD/INFE toolkit for measuring financial literacy and financial inclusion. Paris: OECD Publishing.
3. OECD. (2024). PISA 2022 technical report. Paris: OECD Publishing.
4. OECD. (2024). PISA 2022 results (Volume IV): Financial literacy. Paris: OECD Publishing.
5. OECD/INFE. (2023). OECD/INFE 2023 international survey of adult financial literacy. Paris: OECD Publishing.
6. OECD. (2021). PISA 2022 financial literacy questionnaire (Main survey version). Paris: OECD Publishing.
7. UNESCO. (2024). UNESCO framework for culture and arts education. Paris: UNESCO.

8. UNESCO. (2025). UNESCO sites as partners for education for sustainable development: Implementation guide. Paris: UNESCO.
9. Olojede, O. (2025). Evaluating the effectiveness of government and NGO programs in promoting financial literacy and career development. World Journal of Advanced Research and Reviews, 27(1), 1498–1510. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2025.27.1.2575>
10. Social Science Chronicle. (2023). Incorporating diversity through culturally responsive pedagogy. International Journal of Social Sciences, 3(2), 45–58.